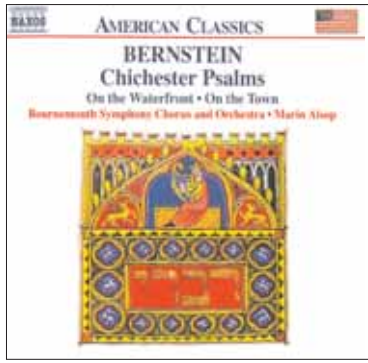

CD KLASSIEK

**Chichester Psalms
Leonard Bernstein**

De bekende voetballer Johan Cruyff zei ooit: „Elk voordeel hept een nadeel.” Misschien is die wijsheid ook wel van nut in de muziekwereld. Neem nu Leonard Bernstein, wiens composities je zonder meer tot de beste van de vorige eeuw mag rekenen. Bernsteins stijl en uitdrukkingswijze blijven makkelijk bij en geven een gevoel van herkenning. Net zoals in de schilderkunst je Dali of Picasso meteen herkent aan hun 'poot'. Maar als het gaat om religieuze muziek, dan is dat ook wel een nadeel. Dan blijf je misschien teveel Bernstein op de voorgrond horen en krijg je te weinig gezicht op de diepere inhoud van zo'n werk. De *Chichester Psalms* lijken ons daarvan een voorbeeld. Schitterende muziek, maar met Bernsteins vingerafdrukken te nadrukkelijk over alles heen.

Het contrastrijke en bijwijlen jazzy werk werd in 1965 geschreven voor de anglicaanse kathedraal van Chichester. Dat was kort na Bernsteins derde symfonie *Kaddisj* (de Heilige/heilige). Daarin toont hij zich zoals in *Psalms* van zijn meest joodse kant en belicht hij allerlei Hebreeuwse Bijbelteksten. Die derde symfonie kwam er naar

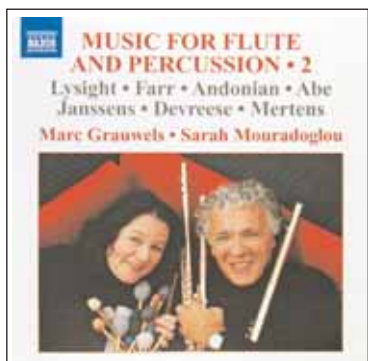
aanleiding van de moord op de Amerikaanse president John F. Kennedy en is een haast ondraaglijke klaagzang, bijna aan de rand van de wanhoop. De psalmzetting toont het tegenbeeld en mondt na een bijzonder woelige, getormenteerde eerste beweging toch uit op vrede en rust. Dat neemt niet weg dat sommige delen bijzonder ritmisch zijn, geheel in de trant van zijn *West Side Story*, waarvan trouwens ongebruikt materiaal werd 'gerecycleerd'.

Bernstein schrijft uitdrukkelijk voor dat de solo's voor knapenstem (sopraan) door een contratenor mogen vervangen worden, maar niet door een vrouwenstem. Psalm 23 (de Heer is mijn herder, het ontbreekt mij aan niets) wil hij laten klinken alsof het David zelf is die dit psalmlied zingt als jonge knaap. Voor de opname is een dertienjarige *chorister* van St Paul's Cathedral in Londen gekozen. Opmerkelijk is ook dat er veel harpspel te noteren valt, wat uiteraard uitdrukkelijk verwijst naar koning David. Naast de *Psalms* bevat de cd ook nog tot suites omgewerkte filmmuziek. *On the Waterfront* was een belangrijke film uit 1954, genomineerd voor een Oscar.

De muziek schetst goed de onderdrukking die er in de *fifties* heerste onder de dokwerkers van New York. Het laatste werk op de cd is getiteld *The Three Dance Episodes*. Deze zijn dan weer afkomstig uit Bernsteins eerste succes, het populaire *On the Town*, dat in 1949 werd verfilmd. (JC)

Leonard Bernstein, *Chichester Psalms. On the Waterfront. On the Town*, door het Bornemouth Symphony Chorus and Orchestra onder leiding van Marin Alsop, 1 cd, Naxos (distributie codex), reeks American Classics, 8.559177, 7,30 euro.

CD HEDENDAAGS

**Fluïtmuziek
Marc Grauwels**

Onze landgenoot Marc Grauwels is beslist een van de beste fluitisten ter wereld. Dat blijkt uit het feit dat zo'n honderdtal toondichters al voor hem schreven. Denken we maar aan componisten als Ennio Moricone of Astor Piazzolla. De befaamde Griekse componist Yannis Markopoulos droeg het fluitconcerto voor de opening van de Olympische Spelen van Athene in 2004 op aan Marc Grauwels. Deze acht de grenzen tussen de muziekgenres niet al te belangrijk. Kortom, dit is een man die het echt heeft gemaakt in zijn vakgebied. Hij

bouwde dan ook een indrukwekkende solistische carrière uit en heeft al een zestigtal cd-opnames op zijn actief.

Sinds 2001 verzorgt Grauwels ook *The Flute Collection* van het muzieklabel Naxos. Zo krijgt hij de kans om zowel het klassieke repertoire voor te stellen als nieuwe composities voor fluit te introduceren. Op zijn jongste cd doet hij dat met verve samen met percussioniste Sarah Mouradoglou. De cd bevat een aantal nummers van bekende componisten als Frédéric Devreese, André Jolivet, Robert Janssens (met het wondermooie *Melopee*) en Wim Mertens. Maar we horen ook veel onbekend werk waaronder de Aziatische muziek-impressies van Gareth Farr en *A Longing for Joy* van Kevork Andonian. Alles is onberispelijk gebracht, maar van een topfluitist als Marc Grauwels hadden we natuurlijk niet anders verwacht. (JC)

Music for Flute and Percussion 2, door Marc Grauwels (fluit), Sarah Mouradoglou (percussie), met de medewerking van Laura Quesada (fluit), Simon Drachmann (marimba) en Jacky Coppens (percussie), Naxos (distributie codex), reeks The Flute Collection, 8.572521, 7,30 euro.

BOEK SAMENLEVING

**Plots ben je mantelzorg
Elly Rijnbeek**

Zesentachtig jaar oud is de moeder van tekstschrijver en journaliste Elly Rijnbeek wanneer ze de zorg voor haar dementerende echtgenoot niet meer kan bolwerken, omdat ze zelf de kluts kwijtraakt. Het bejaarde echtpaar heeft negen kinderen en die verdelen de grote en kleine taken onder elkaar.

BOEK POEZIE

**Verzen uit de kindertijd
Leen Van Opstal**

„Ik droeg nog kleine kleren en ik lag/Lang-uit met moeder in de warme hei”, dichte Martinus Nijhoff in 1934. „De wolken schoven boven ons voorbij/en moeder

Anderhalf jaar lang zijn ze in min of meerdere mate mantelzorgers, tot elf maanden na de moeder ook haar echtgenoot overlijdt. In het boek *Dun ijs* beschrijft Rijnbeek pijnlijke en grappige momenten en tekent ze meningen en gevoelens van haar ouders, zussen en broers op. Rijnbeek is een Nederlandse en dus is de terminologie in het boek niet altijd even herkenbaar voor ons. Bij onze noorderburen moet je bijvoorbeeld bij allerlei instanties zogenoemde indicaties aanvragen voor huishoudhulp, aangepaste meubelen of thuisverpleging. Ook de context van een zeer groot gezin maakt dat dit verhaal wellicht geen voorbeeld is van een typische mantelzorgsituatie. De Rijnbeeks hebben handen genoeg en schrijven hun vader soms zelfs per ongeluk in voor twee verschillende vakantieperiodes. Ieder gebruikt zijn eigen talenten in de zorg voor de ouders: de ene zus verzorgt hen op doktersbezoeken, de andere neemt hen mee naar diereintuin. Uiteraard hebben weinig

mantelzorgers die luxe. Toch herkent iedereen die met ouder wordende ouders wordt geconfronteerd wellicht een aantal situaties. Broer Luuk wil bijvoorbeeld niets pijnlijker en grappiger momenten en tekent ze meningen en gevoelens van haar ouders, zussen en broers op. Rijnbeek is een Nederlandse en dus is de terminologie in het boek niet altijd even herkenbaar voor ons. Bij onze noorderburen moet je bijvoorbeeld bij allerlei instanties zogenoemde indicaties aanvragen voor huishoudhulp, aangepaste meubelen of thuisverpleging. Ook de context van een zeer groot gezin maakt dat dit verhaal wellicht geen voorbeeld is van een typische mantelzorgsituatie. De Rijnbeeks hebben handen genoeg en schrijven hun vader soms zelfs per ongeluk in voor twee verschillende vakantieperiodes. Ieder gebruikt zijn eigen talenten in de zorg voor de ouders: de ene zus verzorgt hen op doktersbezoeken, de andere neemt hen mee naar diereintuin. Uiteraard hebben weinig

Elly Rijnbeek, *Dun ijs. De zorg van negen broers en zussen voor hun aftakelende ouders*, Atlas, Amsterdam/Antwerpen, 2011, 173 blz., 16,95 euro, ISBN 978 90 450 6616 5.

vraag wat 'k in de wolken zag.” Door duizenden kinderen werden de regels sindsdien wellicht ingestudeerd en voor de klas voorgedragen. *De wolken* is daardoor een gedicht dat herinneringen oproept en ons terugvoert naar onze kindertijd.

111 dergelijke klassiekers voor kinderen verzamelde Leen Van Opstal, een leerkracht in het basisonderwijs met een passie voor poëzie. Sommige gedichten stonden misschien al op het programma toen de grootouders van vandaag nog op de schoolbanken zaten, andere kunnen jonge ouders wellicht met hun kinderen meelippen. Een deel van de gedichten is ook vrij recent, maar ook deze zijn tijdloos en geschikt voor kinderen van elk tijdperk. Zoals het gedicht *Verdriet* van Koos Meinderts: „Verdriet is/drie sokken:/een te weinig/een te veel/en

altijd ergens/een/helemaal alleen.”

Van Boerke Naas tot Dikkertje Dap is dan ook een verzamelwerk waar alle generaties plezier aan kunnen beleven. Kinderen kunnen de gedichten lezen, grootouders kunnen ze voorlezen en zien in de luisterende gezichtjes van hun kleinkinderen hun jeugd weer spiegeld. Of zoals in het gedicht van Nijhoff: „Nu ligt mijn jongen naast mij in de heide/en wijst mij wat hij in de wolken ziet,/nu schrei ik zelf, en zie in het verschiet/de verre wolken waarom moeder schreide.” (JVH)

Leen Van Opstal, *Van Boerke Naas tot Dikkertje Dap. 111 kindergedichten om nooit meer te vergeten*, Lannoo, Tielt, 2011, 142 blz., 14,99 euro, ISBN 978 90 209 9604 3.

BOEK GESCHIEDENIS

**Shoah in België
Insa Meinen**

De Duitse historica Insa Meinen, verbonden aan de universiteit van Oldenburg, schreef een boek over de jodenvervolging in bezet België. Dat is vrij uniek, want in de Duitse geschiedschrijving is er weinig aandacht voor de bezetting van ons land. Omgekeerd worstelen Belgische historici vooral met de collaboratie. Meinen: „In België wordt in de onderzoeksliteratuur vooral de rol van grootschalige razzia's en andere massale acties benadrukt. De joden die uit België werden gedeporteerd, werden echter meestal individueel of in kleine groepen gearresteerd. Uit mijn onderzoek

blijkt dat de rol van de Belgische politie daarbij aanzienlijk kleiner was dan gedacht, terwijl die van de verschillende Duitse diensten van doorslaggevend belang was, terwijl er voor hun betrokkenheid bij de jodenvervolging tot nog toe nauwelijks aandacht is geweest.” Het boek geeft een goed overzicht hoe hard de jodenvervolging in ons land was en hoe de vervolging en deportatie werden georganiseerd. Meinen wil ook de 'mythe' ontkrachten dat het militaire bestuur van Von Falkenhausen en zachter bewind voerde dan in andere bezette landen. Ook in België werd de vervolging brutaal uitgevoerd door de SS en de veiligheidsdiensten van de nazi's. De Brusselse vertegenwoordigers van de beruchte jodenmoordenaar Adolf Eichmann haalden moeiteloos hun quota.

De militaire bestuurders waren echter bevreesd dat een meedogenloze vervolging de katholieken tegen hen in het harnas zou jagen. Dat gebeurde niet. Eerst werden de gevluchte Duitse en Poolse joden op transport gezet, daarna ook Belgische joden. Ook Belgen die hen hielpen bij het onderduiken, werden afgevoerd naar concentratiekampen. Toch geeft het boek geen verklaring voor het feit dat in België 50 procent van de joden de dood

vond, in Frankrijk 'slechts' 25 procent en Nederland ruim 75 procent. Van de 24.906 mensen die naar Auschwitz worden gedeporteerd, keerden slechts 1.207 terug. Van alle in België woonachtige geregistreerde joden overleefde ruim 54 procent de Holocaust, zo'n 30.600 personen. Dit was aanzienlijk meer dan bijvoorbeeld in Nederland, waar het merendeel van de joden omkwam.

Helaas staan er ook een aantal fouten in het boek. Zo vertelt Meinen dat de Luikse advocaat Max-Albert Van den Berg als hoofd van een katholieke vakantiekolonie op vraag van de Luikse bisschop Kerkhofs joodse kinderen had geholpen. Hij werd in juli 1943 veroordeeld tot een gevangenisstraf en na afloop van die straf door de Gestapo gedeporteerd. Van den Berg stierf niet in 1942, zoals het boek meent, maar in 1945 in het KZ Neuengamme. Pas enkele maanden geleden kreeg deze heldhaftige katholieke voorman in zijn geboortestad een monument. Op vraag van de joodse gemeenschap. (EDS)

Insa Meinen, *De Shoah in België*, De Bezige Bij, Antwerpen, 2011, 325 blz., 22,50 euro, ISBN 978 90 8542 283 9.